

Міністерства освіти і науки України від 12.07.2021 № 795 (у редакції наказу Міністерства освіти і науки України від 09.02.2022 № 143).

6. Навчальна програма для закладів загальної середньої освіти «Географія. 6-9 класи» (наказ Міністерства освіти і науки України від 03.08.2022 № 698).

7. Навчальна програма для закладів загальної середньої освіти «Географія. 10-11 класи» (наказ Міністерства освіти і науки України від 03.08.2022 № 698).

8. Рекомендації щодо оцінювання навчальних досягнень учнів 5-6 класів, які здобувають освіту відповідно до нового Державного стандарту базової середньої освіти, затверджені наказом Міністерства освіти і науки України від 01.04.2022 № 289.

Галина Кенц,  
методист Хмельницького обласного інституту  
післядипломної педагогічної освіти

## Сучасні освітні тренди: 2023-2024 навчальний рік

*Якість освітньої системи не може бути  
кращою, ніж якість вчителів у цій системі.*  
Андреас Шляйхер

У сучасному світі якість освіти стає тим чинником, що дозволяє кожній людині віднайти і зреалізувати себе в дорослому реальному житті, в житті, до якого повинна підготувати школа. Тому для освіти в цілому, і кожного учителя зокрема важливе бачення тенденцій(трендів) розвитку освіти з метою вибудовування освітнього простору, в якому освітні послуги надаватимуться з урахуванням індивідуальних потреб здобувачів освіти, потреб суспільства, яке творить сучасну Україну.

**Кодування.** Сучасні учні практично не уявляють життя без смартфона. Адже з його використанням сучасними підлітками здійснюються більшість повсякденних дій: спілкування у соціальних мережах, переглядання фільмів, розваги, пошук потрібної інформації, прослуховування музики тощо. Тому залучення технологій з використанням мобільного телефону на уроках додатково заохотить школярів до вивчення вашого предмету!

За допомогою QR-кодів можна урізноманітнити навчальний процес наступним чином:

- кодування посилань на домашні завдання чи практичні роботи (наприклад, якщо їх виконання передбачає використання гугл-форми, гугл-диску тощо);
- проведення квесту, підказки до кожної схованки якого будуть зашифровані у вигляді відповідного QR-коду;
- організація виставки у класі чи коридорами школи, інформацію до експонатів якої можна отримати після сканування відповідного QR-коду.
- розміщення коридорами школи відповідних кодів, кожний з яких буде містити посилання на непересічні факти, цікаві статті тощо;
- розміщення кодів на підручнику з посиланнями доступу до електронної версії відповідного видання.

На цьому ідеї не обмежуються! Формат використання такого кодування може бути значно різноманітнішим! Використання QR-кодів дозволить урізноманітнити навчальний процес. До того ж, залучення новітніх технологій у навчальний процес дозволить учителю збільшити зацікавленість школярів до навчання, а для педагога може стати зручною формою організації навчального процесу.

Набирає обертів **мікронавчання**. Цифрове покоління сприймає інформацію як послідовність не надто пов'язаних між собою явищ, а не як цілісну картину і не може

запам'ятати багато одразу. Цей феномен сучасності, який має назву «кліпове мислення», характеризується відсутністю раціональних основ та чіткої логіки, фрагментарністю сприйняття та вражень. Традиційне навчання пропонує здобувачам освіти величезний об'єм теоретичного матеріалу, в якому потрібно розібратися, та який потрібно запам'ятати з першого разу і швидко пригадати при потребі. Сенса мікронавчання полягає у вивченні невеликої частини навчального матеріалу за короткий інтервал часу. Для скорочення навчального матеріалу слід виділити ключові цілі навчання та підкріпити їх практичними завданнями. Ціль навчання – це знання учня наприкінці уроку. Не слід ускладнювати мікронавчання кількома цілями, визначте лише одну. Такий підхід допомагає новим концепціям та навичкам закріпитися надовго. А ще – покращити якість запам'ятовування учнями матеріалу. Мікронавчання має особливі характеристики: коротка тривалість: від 5 до 15 хвилин; стислість: навчальний блок максимально короткий; зміст: маленькі або дуже маленькі одиниці навчальної інформації, вузькі теми; автономність: модуль самодостатній та незалежний. І хоча він є частиною курсу, не має потреби в доступі до додаткових матеріалів; різноманітність: використовуються різні формати роботи, які підвищують інтерес учнів до навчання; інтерактивність: включає в себе якомога більше вправ, що безпосередньо залучають учнів до процесу роботи; гнучкість: підходить для змішаного навчання, де мікрокурс стає частиною великого курсу. Можна використовувати різні формати подання інформації, але слід пам'ятати про обмеження: короткий письмовий контент (від 650 до 1300 знаків із пробілами); презентації (від 5 до 15 слайдів); графіки, малюнки та ілюстрації; короткі відеоролики, анімації та кліпи (тривалістю від 2 до 6 хвилин); подкасти, музичні уривки тощо; вікторини; прості ігри; картки; тести (від 2 до 5 запитань); банк запитань (не менше 10 запитань до кожного уроку). Мікронавчання – ефективний спосіб заохочення учнів до активної роботи і в онлайні, і офлайн.

Під час заняття дайте учням 5–10 хвилин для самостійного доступу до матеріалів (індивідуально, в парах чи групах). Запропонуйте їм переглянути відео чи презентацію, а потім надати відповіді на запитання вікторини. Оцінювання в технології мікронавчання має бути так само стислим. Вистачить декількох запитань із варіантами відповідей, щоб оцінити отримані знання. Запропонуйте учням пройти онлайн-тест або заповнити експрес-картки з запитаннями. Після оцінювання та повідомлення результатів продовжіть заняття. Мікронавчання можна використовувати і у якості домашнього завдання. Це суттєво зменшить навантаження та мотивуватиме учнів до самостійної роботи. Мікронавчання – найперспективніший освітній тренд майбутнього. Це дійсно зручний, швидкий і затребуваний спосіб навчання.

Залишаються актуальними **Soft skills** Соціально-комунікативні навички («м'які» навички, іноді «гнучкі» від англ. soft skills) — комплекс неспеціалізованих, надпрофесійних навичок, які відповідають за успішну участь у робочому процесі, високу продуктивність і, на відміну від спеціалізованих навичок, не пов'язані з конкретною сферою. І саме ті люди, які можуть похвалитися розвиненими м'якими навичками (вміння спілкуватися, критичне мислення, креативність, лідерські якості, вміння працювати в команді та розв'язувати проблеми тощо), мають набагато більше шансів зреалізувати себе. За даними досліджень, проведених в Гарвардському та Стенфордському університетах, тільки 15% кар'єрного успіху забезпечується рівнем професійних навичок (hard skills). У той час як інші 85% – це так звані «м'які навички» (Soft Skills).

Ключові компетентності, якими має оволодіти учень визначено у новому Законі України «Про освіту» де зазначено, що до навиків XXI століття або як їх ще називають soft skills, належать інноваційність, навчання впродовж життя, громадські та соціальні компетентності, а наскрізними вміннями учнів мають стати здатність приймати рішення, критичне та системне мислення, здатність співпрацювати з іншими людьми, вміння конструктивно керувати емоціями та оцінювати ризики, ініціативність, вміння вирішувати проблеми.

**Нейроосвіта** Традиційна освіта має численні обмеження. У нас є хороші вчителі і відмінні вчителі, але є те, що не вдається. Освіта потребує кращої наукової основи, щоб

глибоко зрозуміти ключі до когнітивного розвитку. Таким чином, мета нейроосвіти полягає в тому, щоб створити реальну наукову основу у викладанні та навчанні. Це включає інтеграцію останніх знань з неврології, психології та когнітивної науки в наші освітні моделі. Тільки тоді ми зможемо дати форму більш чутливої, всеохоплюючої та дійсної освіти. Багато хто впевнений, що саме нейроосвіта замінить собою традиційні моделі навчання. Їх проблема в тому, що вони дають однаковий набір інструментів для роботи з різними дітьми. До того ж незмінний протягом багатьох років! Але навчати кожне нове покоління так, як навчали попереднє, неможливо та неефективно (хоча б тому, що на сучасних дітей впливають новітні технології, яких не було ще кілька років тому).

І тут на допомогу може прийти нейроосвіта, яка пропонує спочатку вивчити, як працюють мозок та нервова система людини, а потім уже обирати найкращі методи навчання. Нейроосвіта базується на чотирьох фактах:

1. Наш мозок – пластичний. Він може адаптуватися та генерувати нові нейронні зв'язки протягом усього життя.

2. Мозок має унікальні клітини – дзеркальні нейрони. Вони активуються як тоді, коли ми виконуємо певну дію, так і тоді, коли спостерігаємо за тим, як хтось виконує її. Це допомагає нам не просто імітувати чужу поведінку, а й розуміти, що саме роблять люди навколо, що з ними відбувається.

3. Щоб ефективно навчатися, потрібна емоційна залученість. Навчання, пов'язане з емоціями, завжди більш продуктивне. А підживлювати емоції допомагають новизна, несподіванка та креативний підхід.

4. Мозок краще навчається, коли задіяні всі п'ять органів чуття.

Це цікаво і важливо, тож серед освітніх трендів – виявлення індивідуальних потреб дітей, створення позитивного навчального середовища, що стимулюватиме до отримання нових знань, робота в малих групах, зміни у шкільному графіку тощо.

**Цілісне навчання** - підхід, спрямований на активізацію всіх аспектів особистості учня (інтелект, емоції, уява, тіло) для більш ефективного та комплексного навчання Цілісне навчання завжди:

- персоналізоване: кожна дитина навчається через взаємодію з іншими, це робить навчання змістовним і персональним, дає почуття приналежності і того, що кожен може зробити свій внесок.

- засноване на особистому досвіді, зосереджується на сильних сторонах особистості учня: для персоналізованого навчання програма має базуватися на інтересах дитини. Інтереси дитини і залученість — різні речі. І тут слід пам'ятати, що школярі ще зовсім не знають своїх інтересів, вони постійно в пошуку, їх загалом може цікавити все. Не варто звужувати навчальну програму до певних інтересів дитини, бо завтра вони можуть змінитися. Навчання, навпаки, має розширювати досвід та зацікавлення дитини.

- зміцнює стосунки в колективі, враховує культуру та спільноту, в якій живуть учні: персоналізоване навчання через технології прокладає стежку до рівності в освіті. Багато вчителів думають: якщо я даю дітям контент через цифрові технології, тоді кожен з них отримує його на своєму рівні, відповідно до своїх здібностей. Це справді так, якщо ми говоримо лише про контент. Проте рівність в освіті — це давати кожному учневі в класі те, що йому потрібно. А учням потрібно значно більше, ніж контент і академічний матеріал: вони потребують мотивації до роботи на уроці, потребують відчувати, що мають друзів, що належать до певної спільноти, що вчитель бачить їхні сильні сторони і виклики, які вони долають у навчанні.

- використовує формувальне оцінювання: у персоналізованому навчанні маємо використовувати оцінювання, щоб краще пізнати учнів, а не для порівняння, змагання чи категоризації дітей.

- гейміфіковане: використання ігрових практик та механізмів у неігровому контексті для залучення користувачів до вирішення проблем. Сумісні дії задля досягнення власних цілей, віртуальність та зворотній відлік (виконання завдання за обмежений час) є

елементами гейміфікованого процесу. Використання гейміфікації в освітньому процесі підвищує зацікавленість учнів та їх мотивацію, сприяє емоційній залученості та соціальній взаємодії між однолітками. Учні беруть активну участь в роботі, що активізує їх пізнавальну діяльність на відміну від традиційних форм навчання.

Цілісне навчання допомагає задовольнити емоційні, соціальні, етичні та академічні потреби учнів. Тож не дивно, що його ідеї стають дедалі популярнішими.

**Віртуальна реальність та штучний інтелект** Реальність змінюється. Якщо точніше, то до неї додаються такі нові та поки що не зовсім звичні технології як доповнена реальність (AR), віртуальна реальність (VR) та штучний інтелект (AI). Ці технології проникають в усі сфери нашого життя, зокрема і в освітню. Вже звичними на уроках історії стали віртуальні екскурсії, завдяки VR школярі легко переносяться із класу на будь-яку іншу локацію; додатки AR на мобільних пристроях, що в режимі «Fly» дозволяють піднятися над землею і ширяти в повітрі. Технологій буде лише більше! В Україні запрацював чат-бот ChatGPT. Він може згенерувати що завгодно – наукову працю, статтю, написати контрольну, провести дослідження, тобто він може генерувати все, що йому зададуть, це такий собі віртуальний помічник. Вчителям не варто заціклюватися не лише на тому, що учні не працюватимуть самостійно, мовляв, за них усе буде робити AI. Учителям слід створювати навчальні матеріали і завдання з допомогою AI, які б вимагали творчого підходу, нестандартних рішень, застосування критичного мислення – і це лише маленький відсоток роботи педагогів, де штучний інтелект допоможе учителю.

Базова середня освіта сьогодні впроваджує реформу НУШ, в якій закладено гарні ідеї та наміри. Від учителя, і лише від нього залежить її впровадження та масштабування до рівня національної освіти. Науково-методичний центр професійного розвитку педагогів ХОШПО продовжить роботу з вчительством над реалізацією ядра НУШ: ідеями, підходами та практиками, зосередивши свою діяльність з одного боку на адекватну оцінку реального стану в освіті, а з іншого – створити умови і можливості професійного зростання вчителів, залучити їх до творчої партнерської взаємодії у розбудові сучасного освітнього простору Хмельниччини.

Оксана Кошка,  
завідувачка науково-методичного центру професійного розвитку  
керівних та педагогічних працівників установ і закладів  
дошкільної та загальної середньої освіти  
Хмельницького обласного інституту  
післядипломної педагогічної освіти

## **Атестація педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти у світлі законодавчих змін**

Атестація педагогічних працівників є важливим етапом професійного розвитку. Вона сприяє підвищенню якості освіти, визначенню потреб у професійному зростанні вчителів, стимулюванню їхнього професійного зростання та визнанню досягнень у педагогічній діяльності.

У цій статті ми розглянемо важливі аспекти атестації педагогічних працівників у світлі законодавчих змін.

В законодавстві про освіту атестація педагогічних працівників розглядається як система заходів, спрямованих на всебічне та комплексне оцінювання педагогічної діяльності педпрацівників (ч. 1 ст. 50 Закону України «Про освіту») [1].

**Основними актами законодавства з питань атестації є:**